ΝΕΦΟΔΙΩΚΤΑΙ

Ἀπὸ τὰ φυσικὰ φαινόμενα ποὺ ἔκαμαν ἐντύπωσιν τρομακτικὴν εἰς τὸν πρωτόγονον ἄνθρωπον ἦσαν καὶ τὰ μετεωρολογικά. Ἀστραπαί, βρονταί, κεραυνοί, καταιγίδες, βροχαὶ κατακλυσμιαῖαι καὶ χάλαζαι καταστρεπτικαὶ ἦσαν ἱκαναὶ νὰ προξενήσουν τέτοιον τρόμον εἰς τὸν φυσικὸν ἄνθρωπον, ὅποιον προξενοῦν καὶ σήμερα εἰς τὰ μικρὰ παιδιά. Διὰ τοῦτο μόλις ἄρχισε νὰ συναισθάνεται ὅτι ἐκτὸς τοῦ κόσμου ποὺ ἔβλεπε ὑπῆρχε καὶ κάποιος ἄλλος ἀόρατος εἰς αὐτόν, ὅτι ἐκτὸς αὐτοῦ τοῦ φυσικοῦ καὶ γηίνου ὄντος ὑπῆρχε καὶ κάποιο ἄλλο ὑπερφυσικόν, ἔστρεψε ὅλην τὴν προσοχήν του ἐκεῖ ἀπάνω εἰς τὸν οὐρανόν. Τοῦτον ἐφαντάσθη ὡς κατοικίαν τῆς πρώτης θεότητος, ἡ ὕπαρξις τῆς ὁποίας τοῦ καθίστατο τόσον ἀδιαφιλονείκητος, ὅσον βεβαία ἦτο ἡ ἰδική του ὕπαρξις. Καὶ πολὺ σωστά. Ἐκεῖ ὑψηλὰ ἔπρεπε νὰ κατοικῇ τὸ ὑπερφυσικὸν καὶ μυστηριῶδες ὄν, τὸ ὁποῖον εἶχε τὴν δύναμιν νὰ χαλάσῃ τὸν κόσμον, τὴν κατοικίαν αὐτοῦ τοῦ εὐτελοῦς καὶ μηδαμινοῦ ἀνθρώπου. Ἐπέρασαν χιλιάδες χρόνια. Ὁ ἀγριάνθρωπος τῶν ὀρέων καὶ τῶν σπηλαίων καὶ τῶν πυκνῶν δασῶν τῆς γῆς ἄρχισε σιγὰ σιγὰ νὰ κατεβαίνῃ καὶ εἰς μέρη χαμηλώτερα καὶ πεδινά, ἀντὶ τῶν σπηλαίων καὶ τῶν τρωγλῶν νὰ χρησιμοποιῇ ὡς κατοικίαν καλαμοσκεπῆ κωνοειδῆ καλύβην καὶ ἀντὶ τοῦ μονήρους βίου νὰ σχηματίζῃ κοινωνίαν. Μὲ τὴν φυσικὴν ἐξέλιξιν καὶ αὐτόματον ἀνάπτυξιν τοῦ νοῦ, μὲ τὴν παρατήρησιν καὶ τὴν πεῖραν ἀπηλλάγη βαθμηδὸν ἀπὸ τὴν ἀγρίαν κατάστασιν καὶ ἔχων πάντοτε φωτεινὸν ὁδηγὸν τὸ θαυμά-

σιον λογικόν, μὲ τὸ ὁποῖον τὸν ἐπροίκησε ὁ Θεός, μετέβη εἰς τὴν κατάστασιν τοῦ πολιτισμένου ἀνθρώπου. Εἶναι πιὰ ὁ ἄνθρωπος ποὺ τρώγει σῖτον κατὰ τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ Ὁμήρου [1]. Ἔπαυσε νὰ τρέφεται μόνον μὲ τοὺς αὐτομάτους καρποὺς τῆς φύσεως, μὲ τὰ αὐτοφυῆ φυτὰ καὶ μὲ τὸ κρέας τῶν ζώων ἢ καὶ τῶν ὁμοίων του. Τρέφεται τώρα καὶ μὲ τὰ ἄφθονα προϊόντα ποὺ παράγει ἡ μητέρα γῆ, ὅταν καλλιεργῆται καταλλήλως. Ὅπως ἐξημέρωσε τὰ ἄγρια ζῶα καὶ τὰ μετέβαλε εἰς κατοικίδια διὰ νὰ τρέφεται ὄχι μόνον μὲ τὸ κρέας, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ γάλα των, καὶ νὰ τὰ μεταχειρίζεται εἰς τὰς ἐργασίας του ὡς τοὺς καλυτέρους ὑπηρέτας, ἔτσι ἐξημέρωσε καὶ ἀπὸ τὰ φυτὰ ὅσα ἡ παρατήρησις αἰώνων πολλῶν τὸν ἔπεισε ὅτι ἦσαν τὰ καλύτερα ἀπ' ὅλα ποὺ μποροῦσαν καλλιεργούμενα καταλλήλως ν' ἀμείψουν ἑκατονταπλασίως τοὺς κόπους του μὲ τοὺς ὡραίους καρπούς των. Μὲ τὴν μακρὰν ὑπομονὴν καὶ ἐπιμονὴν ἐδάμασε τὴν ἄψυχον καὶ ἔμψυχον φύσιν. Δὲν τὸν διευθύνει ὅπως θέλει ἐκείνη, ἀλλὰ τὴν ἐξουσιάζει ὅπως θέλει αὐτός. Εἶναι πιὰ ὁ γεωργὸς ὁ εὐτυχής, ὅταν γεμίζῃ τὴν ἀποθήκην μὲ τὰ προϊόντα τῆς γεωργίας.

Εἰς τὸ σημεῖον ὅμως αὐτὸ ὑπάρχει καὶ κάτι ποὺ τὸν ἀνησυχεῖ καὶ δὲν τὸν ἀφήνει νὰ θεωρῇ διαρκῶς ἐξασφαλισμένην τὴν συντήρησίν του. Ἡ γῆ ἔχει ἀμυθήτους παραγωγικὰς δυνάμεις καὶ ὅλην τὴν καλὴν θέλησιν ν' ἀμείψῃ τοὺς κόπους του, δὲν μπορεῖ ὅμως νὰ παράγῃ μόνη της. Πρέπει νὰ γονιμοποιηθῇ ἀπὸ τὸν οὐρανὸν διὰ νὰ γεννᾷ. Ὁ φυσικὸς νόμος τῆς γενέσεως καὶ πολλαπλασιασμοῦ ποὺ παρατηρεῖται εἰς τὰ ὀργανικὰ ὄντα παρουσιάζεται καὶ ἐδῶ ὑπὸ τὴν γενικωτάτην μορφὴν τῆς ἑνώσεως οὐρανοῦ καὶ γῆς. Περίεργος, ἀλλὰ καὶ χαρακτηριστικὴ ὁμοιότης. Ἑπομένως ἡ κυρία αἰτία τῆς εὐτυχίας ἢ δυστυχίας τοῦ γεωργοῦ εὑρίσκεται ἐκεῖ εἰς τὰς μυστηριώδεις ἐκτάσεις τοῦ οὐρανοῦ. Ἀπεκεῖ κατεβαίνουν αἱ κανονικαὶ βροχαὶ ποὺ ποτίζουν καὶ κάμνουν γόνιμον τὸ ἔδαφος τῆς γῆς καὶ εἶναι ἀναγκαῖαι

[1] Ὀδυσ. ι, 89. κ, 101.

καὶ μετὰ τὴν βλάστησιν διὰ ν' ἀναπτυχθῇ καὶ καρποφορήσῃ τὸ φυτόν. Τί θὰ γίνῃ, ἂν δὲν βρέξῃ ὁ οὐρανός; Ἢ δὲν θὰ γεννήσῃ ἡ γῆ ἡ, καὶ ἂν γεννήσῃ, δὲν θὰ εἶναι ἱκανὴ νὰ μεγαλώσῃ τὸ φυτὸν καὶ νὰ τὸ φέρῃ εἰς τὸ σημεῖον τῆς καρποφορίας. Ἰδοὺ δυστυχὴς ὁ γεωργός. Ὑπάρχει ὅμως καὶ ἄλλη αἰτία τῆς δυστυχίας του. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐμυθολόγησαν ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Οὐρανοῦ Κρόνος κατέτρωγε τὰ τέκνα τῆς συζύγου του Ρέας μόλις ἐγεννῶντο. Ἡ μυθοπλαστικὴ δύναμις τῆς ἑλληνικῆς φαντασίας προήρχετο ἀπὸ τὴν ἀκριβῆ παρατήρησιν τῶν φαινομένων τῆς φύσεως. Τί ὠφελεῖ ἂν κάμνῃ παιδιὰ ἡ Ρέα, ἀφοῦ τὰ καταβροχθίζει ὁ πατέρας των; Τί ἐπίσης ὠφελεῖ ἂν γονιμοποιηθῇ καλὰ ἡ γῆ καὶ γεννήσῃ θαλεροὺς βλαστούς, ἀφοῦ τοὺς καταστρέφει ὁ οὐρανὸς μὲ τὰς χειμαρρώδεις βροχάς, τὰς καταστρεπτικὰς χαλάζας καὶ τοὺς ὀψίμους παγετούς;

Αὐτὸς ἦτο ὁ λόγος ποὺ ἀνάγκαζε τὸν γεωργὸν νὰ σηκώνῃ πάντοτε τὰ μάτια του ὑψηλὰ σὰν νὰ ἤθελε νὰ ξεδιαλύσῃ τὰ μυστήρια τοῦ οὐρανοῦ. Τοῦ κάκου ὅμως. Χρόνια καὶ χρόνια ἐπροσπαθοῦσε νὰ καταλάβῃ πῶς γίνονται αὐτὰ τὰ πράγματα, ἀλλὰ τὸ μυστήριον ἐξακολουθοῦσε νὰ εἶναι πάντοτε μυστήριον. Τί τὸν κάμνεις ὅμως τὸν ἄνθρωπον; Ἡ περιέργεια εἶναι ἔμφυτος ἰδιότης του. Δὲν ἦτο ποτὲ δυνατὸν νὰ τὸν ἀφήσῃ ἥσυχον, ὥστε ν' ἀγνοῇ ἐπ' ἄπειρον τὴν αἰτίαν φαινομένων, τὰ ὁποῖα τοῦ ἔφερναν ἢ τὴν εὐτυχίαν ἢ τὴν δυστυχίαν. Καὶ ὅταν κάθε προσπάθεια εἰς τὰς ἐρεύνας του ναυαγῇ, ὅταν δὲν μπορῇ μὲ κανένα τρόπον νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν φιλομάθειάν του ἐξηγῶν ἕνα πρᾶγμα μὲ τοὺς γνωστοὺς εἰς αὐτὸν φυσικοὺς νόμους, τότε καταφεύγει εἰς τὴν τελευταίαν λύσιν τοῦ ζητήματος. Ἀποδίδει τὸ φαινόμενον εἰς τὴν ἐνέργειαν ὄντων ὑπερφυσικῶν. Ἔτσι τέλος ἐξήγησε καὶ τὰ φαινόμενα τῆς ἀτμοσφαίρας. Δὲν ἐσταμάτησε ὅμως ἔως ἐδῶ. Ἐπροχώρησε καὶ εἰς λεπτομερεστέραν ἑρμηνείαν. Ἀφότου ἐγεννήθησαν εἰς τὴν ψυχήν του αἱ ἀντίθετοι ἔννοιαι τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, ἐφαντάσθη καὶ τὰ πνευματικὰ ὄντα ὡς ἀγαθὰ καὶ ὡς πονηρά, τὰ ὁποῖα μάχονται πάντοτε ἀναμεταξύ των, ὅπως συμβαίνει εἰς τοὺς ἀνθρώ-

πους, διὰ νὰ ἐπιτύχουν τὴν κυριαρχίαν τῆς φύσεως. Ἐπίσης καὶ τὰς διαθέσεις τῶν ἀγαθῶν πνευμάτων πρὸς αὐτὸν τὰς ἔκρινε ὄχι ἀπολύτως σταθεράς, ἀλλὰ ποτὲ μὲν εὐμενεῖς, ποτὲ δὲ δυσμενεῖς. Τὸ ἀποτέλεσμα δὲ ὅλων τῶν συλλογισμῶν αὐτῶν ἦτο νὰ καταλήξῃ εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι αἱ μὲν κανονικαὶ βροχαὶ αἱ προξενοῦσαι τὴν εὐφορίαν τῆς γῆς προήρχοντο ἀπὸ τὴν εὐμένειαν τῶν ἀγαθῶν πνευμάτων, ἐνῷ αἱ ἀνομβρίαι, ἡ δυσκρασία τῶν ἀέρων καὶ αἱ καταιγίδες ἢ ἀπὸ τὴν δυσμένειαν αὐτῶν ἢ ἀπὸ τὴν ἐνέργειαν τῶν πονηρῶν.

Καὶ τώρα τοῦ γεννᾶται τὸ ἐρώτημα, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ μεταβληθοῦν μὲν αἱ δυσμενεῖς διαθέσεις τῶν ἀγαθῶν εἰς εὐμενεῖς, νὰ ἐμποδισθοῦν δὲ αἱ ἐνέργειαι τῶν πονηρῶν; Πρόβλημα δύσκολον εἰς λύσιν, ὄχι ὅμως καὶ ἀνώτερον τῆς ἐπινοητικότητος καὶ εὐφυΐας του. Πολυμήχανος ὁ ἄνθρωπος προσπαθεῖ νὰ ὑπερνικήσῃ κάθε ἐμπόδιον ποὺ παρουσιάζεται καὶ εἰς τὰς πιὸ τολμηρὰς ἐπιχειρήσεις του. Δὲν ἀρκοῦν μόνον αἱ ἁπλαῖ παρακλήσεις. Δι' αὐτὰς πρὸ πολλοῦ ἔχει πεισθῆ ὅτι δὲν φέρνουν πάντοτε τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα. Πρέπει νὰ χρησιμοποιηθοῦν καὶ μέσα, τὰ ὁποῖα θὰ μποροῦν ν' ἀναγκάσουν τὰ πνεύματα νὰ μεταβάλουν τὴν ἀλληλουχίαν τῶν ἀτμοσφαιρικῶν καταστάσεων ὅπως συμφέρει εἰς αὐτόν. Εὐχαὶ καὶ θυσίαι πρὸς τὰ ἀγαθὰ πνεύματα, τὰ ὁποῖα νὰ εὐχαριστηθοῦν ἀπὸ τὴν ὀσμὴν τῶν καιομένων θυμάτων ποὺ ἀνεβαίνει ὡς τὴν μύτην των, ἐξορκισμοὶ πρὸς τὰ πονηρὰ συνοδευόμενοι ἀπὸ μαγικὰς κινήσεις καὶ πράξεις, περὶ τῆς ἀποτελεσματικῆς ἐνεργείας τῶν ὁποίων ἐπείσθη ἀπὸ τὰς παρατηρήσεις πολλῶν χιλιετηρίδων, αὐτὰ ἦσαν τὰ μέσα, πρὸ τῶν ὁποίων ἐκάμπτετο ἡ θέλησις τῶν πνευμάτων. Κατώρθωσε τέλος νὰ ὑποτάξῃ εἰς ἕνα σημεῖον τὸ ἀνώτερον ὄν εἰς τὴν θέλησίν του. Μᾶς εἶναι ἀδιάφορον ἀπὸ πότε ἡ ἀνθρωπότης εἶπε ἐκεῖνο ποὺ λέγει σήμερα ὁ ἑλληνικὸς λαός, ὅτι ὁ θεὸς τὸν ἔκαμε τὸν ἄνθρωπον καὶ κατόπιν τὸν φοβήθηκε. Ἐκεῖνο ποὺ μᾶς ἐνδιαφέρει εἶναι τὸ ἑξῆς, ὅτι τὸ δόγμα αὐτὸ ἔχει ἀπόλυτον κῦρος εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις, ἂν δὲν κατώρθωσε ὁ ἴδιος ν' ἀνεβῇ ὡς

τὴν κατοικίαν τοῦ θεοῦ διὰ νὰ κλέψῃ τὸ πῦρ, ἀλλὰ μετεχειρίσθη πρὸς τοῦτο ἕνα ἡμίθεον, κατώρθωσε ὅμως νὰ τὸν κάμνῃ νὰ βρέξῃ, ὅταν αὐτὸς θέλῃ.

Ὁ Ρωμαῖος φιλόσοφος Σενέκας φανταζόμενος ὅτι ἀπὸ τὴν ἐποχήν του καὶ κατόπιν θὰ ἐγίνετο ριζικὴ μεταβολὴ εἰς τὴν διανόησιν τοῦ ἀνθρώπου λέγει μὲ κάποιαν ἴσως ἐγωιστικὴν αὐταρέσκειαν, ὅτι «ἡ ἄξεστος μέχρι τοῦδε ἀνθρωπότης ἐπίστευε ὅτι μὲ μαγικὰς ἐπῳδὰς εἶναι δυνατὸν νὰ προκαλέσῃ βροχὰς ἢ ν᾽ ἀποσοβήσῃ καταιγίδας» [1]. Ἂν ἔζη σήμερα ὁ Σενέκας, πάλιν τὰ ἴδια θὰ ἔλεγε καὶ ὕστερα ἀπὸ ἑκατὸν αἰῶνας πάλιν θὰ ὑπάρχουν ἄνθρωποι ἄξεστοι κατὰ τὴν γνώμην του, οἱ ὁποῖοι θ᾽ ἀπευθύνουν εἰς τὸν οὐρανὸν μυστηριώδεις φράσεις καὶ θὰ κάμνουν ὡρισμένας συμβολικὰς κινήσεις διὰ ν᾽ ἀναγκάσουν τὸ ἀνώτερον ὂν νὰ τοὺς ὑπακούσῃ. Εἴτε εἰς τοὺς πολλοὺς ἀνθρώπους θ᾽ ἀνήκουν αὐτοὶ εἴτε τάξιν ἰδιαιτέραν θ᾽ ἀποτελοῦν καὶ ὡς ἐπάγγελμα θὰ ἔχουν τὸν ἐξορκισμὸν τοῦ οὐρανοῦ, ἦσαν καὶ θὰ εἶναι οἱ μάγοι τῆς ἀτμοσφαίρας, οἱ ***νεφοδιῶκται*** τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος. Τὸ ὄνομα μαρτυρεῖ ὅτι ἡ ἀνθρωπότης πρῶτα διενοήθη νὰ διαλύσῃ τὰ ἀπειλητικὰ νέφη καὶ ν᾽ ἀποτρέψῃ τὰς καταιγίδας καὶ κατόπιν ἐσκέφθη νὰ προκαλέσῃ καὶ βροχάς.

Ἀφοῦ δὲ ὁ ἄνθρωπος ἔμαθε τὴν τέχνην εἴτε νὰ προλάβῃ εἴτε νὰ προκαλέσῃ βροχὰς καὶ χαλάζας, ἦτο φυσικὸν τὴν ἱκανότητά του νὰ χρησιμοποιῇ καὶ δι᾽ ἄλλον σκοπόν. Ὁ νεφοδιώκτης δὲν ἀρκεῖται μόνον ν᾽ ἀποσοβήσῃ ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του τὸ κακὸν ποὺ κατεβαίνει ἀπὸ τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ καί, ὅταν θέλῃ νὰ ἐκδικηθῇ τὸν ἐχθρόν του, τὸ μεταστρέφει ἐναντίον ἐκείνου. «Τὰς νεφέλας οἱ καλούμενοι νεφοδιῶκται ἐπαοιδίαις τισὶ κατασκευάζονται, ἔνθα βούλονται χαλάζας καὶ ἀμέτρους ὑετοὺς ἀκοντίζειν» λέγει ὁ φιλόσοφος καὶ μάρτυς Ἰουστῖνος [2].

Ἐκ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ ὁ Ἀκραγαντῖνος φιλόσοφος Ἐμπεδοκλῆς ἀσχολεῖτο εἰς τὰς τοιούτου εἴδους γοη-

[1] Quaest. Natural. 4,7.
[2] Ἔκδ. Otto 3, 2, 48.

τείας, χωρὶς δὲ νὰ μᾶς ἀποκαλύψῃ τὸν μυστηριώδη τρόπον αὐτῶν, δογματίζει ἁπλῶς ὅτι εἶναι ἀποτελεσματικαὶ καθὼς φαίνεται ἀπὸ τοὺς ἑξῆς στίχους του.

παύσεις δ' ἀκαμάτων ἀνέμων μένος, οἵ τ' ἐπὶ γαῖαν
ὀρνύμενοι πνοιαῖσι καταφθινύθουσιν ἄρουραν,
καὶ πάλιν, ἢν ἐθέλησθα, παλίντιτα πνεύματ' ἐπάξεις,
θήσεις δὲ ἐξ ὄμβροιο κελαινοῦ καίριον αὐχμὸν
ἀνθρώποις, θήσεις δὲ καὶ ἐξ αὐχμοῖο θερείου
ρεύματα δενδρεόθρεπτα [1].

Ὁ δὲ Παυσανίας μαρτυρεῖ ὅτι εἶδε μὲ τὰ ἴδια τὰ μάτια του τοὺς συγχρόνους Ἕλληνας ν' ἀποτρέψουν ἐπικειμένην χάλαζαν μὲ θυσίας καὶ ἐξορκισμούς. [2] Εἰς τὴν Ρώμην ὁ μὲν Σενέκας ἐχλεύαζε τοὺς μάγους αὐτούς, οἱ ποιηταὶ ὅμως τοὺς ὕμνησαν μὲ ὡραίους στίχους, διότι ὅταν ἤθελαν ἔδιωχναν ἀπὸ τὸν σκυθρωπὸν οὐρανὸν ὅλα τὰ ἀπειλητικὰ νέφη καὶ πάλιν ὅταν ἤθελαν τὸν ἐγέμιζαν μὲ νέφη καὶ χιόνια κατέβαζαν ἀπὸ τὸν γελαστὸν καὶ αἴθριον αἰθέρα [3]. Μεταβαίνοντες δὲ εἰς τὴν Ἀνατολήν, τὴν πατρίδα τῶν γοητειῶν καὶ μαγειῶν, εὑρίσκομεν εἰς τὴν Ρόδον τοὺς Τελχῖνας, τοὺς ἀρχαιοτάτους βαρβάρους κατοίκους της, οἱ ὁποῖοι ἐφημίζοντο ὡς ἐφευρέται χρησίμων εἰς τοὺς ἀνθρώπους τεχνῶν καὶ ὡς γόητες ποὺ μποροῦσαν, ὅταν ἤθελαν, νὰ προκαλοῦν βροχὰς καὶ χαλάζας καὶ χιόνια [4].

Κατὰ δὲ τὴν βυζαντινὴν περίοδον ἡ ἐκκλησία, ἐνῷ κατεδίκαζε πολὺ αὐστηρὰ ἐκείνους ποὺ κατεγίνοντο γενικῶς εἰς ὅλας τὰς μαγικὰς πράξεις, εἰς τοὺς νεφοδιώκτας ἐφέρετο ἐπιεικής, διότι ἐμπόδιζαν τὰς ραγδαίας βροχὰς καὶ χαλάζας καὶ ἔτσι ἐσυντελοῦσαν εἰς τὴν εὐφορίαν τῆς γῆς πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἀνθρώπων. Κατὰ τὸν Νομοκάνονα τοῦ Φωτίου «οἱ διὰ μαγείας τῇ σωτηρίᾳ τῶν ἀνθρώπων ἢ τῇ σωφροσύνῃ ἐπιβουλεύοντες τιμωροῦνται, οὐ μὴν οἱ πρὸς θεραπείας ἀνθρώπων ἢ τὴν εὐετηρίαν τῶν καρπῶν ποιοῦντες, οἷς βροχὴν

[1] Παρὰ Διογέν. Λαερτ. 8, 2.
[2] 2, 34,3.
[3] Tibull. 1, 2, 49 — Ovid. Amor. 8,9 — Lucan. 6,461 κέξ.
[4] Διόδωρ. Σικελιώτ. 5,55.

καὶ χάλαζαν ἐπέχοντες» [1]. Κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν ἔγινε καὶ σύγχυσις τοῦ ἔργου τῶν νεφοδιωκτῶν πρὸς τὴν νεφελομαντείαν, δηλαδὴ τὴν τέχνην τοῦ προλέγειν τὰ μέλλοντα διὰ τῆς παρατηρήσεως τῶν διαφόρων σχημάτων τῶν νεφῶν. Ἔτσι ἐξηγεῖται ἡ αὐστηρὰ διάταξις τῆς 6ης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἡ ὁποία διὰ τοῦ 61ου Κανόνος ἀφορίζει καὶ ἀποβάλλει ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν «τοὺς λεγομένους νεφοδιώκτας καὶ γοητευτὰς καὶ φυλακτηρίους καὶ μάντεις», ἐὰν ἐπιμένουν νὰ καταγίνωνται εἰς «τὰ ὀλέθρια ταῦτα καὶ ἑλληνικὰ ἐπιτηδεύματα». Μὲ τὴν λέξιν ***ἑλληνικὰ*** ἡ Σύνοδος χαρακτηρίζει ὅλα τὰ ξένα πρὸς τὸν χριστιανισμὸν εἰδωλολατρικὰ ἔθιμα καὶ ἐπιτηδεύματα, τὰ ὁποῖα ἐξακολουθοῦσαν νὰ διατηροῦν οἱ ἄνθρωποι καὶ ὅταν ἔγιναν χριστιανοί. Ὅτι δὲ ὁ Κανὼν λέγων νεφοδιώκτας ἐννοεῖ τοὺς νεφομάντεις μαρτυρεῖ ὁ Βαλσαμών, ὅστις ἐξηγῶν αὐτὸν λέγει «Νεφοδιῶκται λέγονται οἱ ἐκ τῶν νεφῶν προμηνύοντες δῆθεν τὰ τοῖς πολλοῖς ἄγνωστα. Τινὲς γὰρ βλέποντες τὰ νέφη καὶ μᾶλλον ὅτε δύοντος τοῦ ἡλίου γίνονται πυρωδέστερα φλυαροῦσιν ἐκ τούτων μανθάνειν ἀλήθειαν. Ἐκ τοῦδε μὲν γὰρ τοῦ νέφους ἐοικότος περιστερᾷ περίστασιν λέγουσι τῷ ἐρωτῶντι ἐπελθεῖν, ἐξ ἑτέρου δὲ ἐοικότος ἀνθρώπῳ σπάθην ἐπιφερομένῳ πόλεμον προμηνύουσιν, ἐξ ἄλλου ἐοικότος λέοντι βασιλικῶν πραγμάτων προλέγουσιν ἐνέργειαν». Πόσον εὐφυὴς τῇ ἀληθείᾳ ἡ λογοπαικτικὴ μαντεία ἐκ τῆς περιστερᾶς τῆς περιστάσεως, δηλαδὴ τῆς δυσμενοῦς τύχης, ἢ τοῦ κινδύνου, καὶ πόσα καὶ πόσα πράγματα δὲν μπορεῖ κανένας νὰ μαντεύσῃ ἀπὸ τὰ νέφη, ἀρκεῖ νὰ ἔχῃ ὄρεξιν, τὰ ὁποῖα μεταβάλλονται κάθε στιγμὴν εἰς ἄπειρα σχήματα!

Δὲν γνωρίζω ἂν καὶ σήμερα ὑπάρχουν πουθενὰ ἴδιοι νεφοδιῶκται, ἐξακολουθεῖ ὅμως νὰ ὑπάρχῃ ἡ μαγικὴ πρᾶξις πρὸς ἀποτροπὴν καταιγίδος. Ὅταν ἀπειλῆται τοιαύτη θεομηνία, εἰς μερικὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος ἀνάβουν κεριὰ τοῦ ἐπιταφίου, εἰς δὲ τὴν Πάρον λέγουν τρεῖς φορὲς τὴν ἑξῆς ἐπῳδὴν κάμνοντες συγχρόνως καὶ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ.

[1] Κεφ. 25. Πβλ. σχόλιον Βαλσαμῶνος.

ἀστραπὴ ὁ οὐρανός,
ἀθεμέλιοντας ἡ γῆ,
ὅλες οἱ ὧρες νά 'ν' καλὲς
καὶ τούτη εὐλογημένη.

Καθὼς τόσα καὶ τόσα ἄλλα εἰδωλολατρικὰ ἔθιμα, ἔτσι καὶ ἡ μαγικὴ αὐτὴ πρᾶξις ἔλαβε χριστιανικὴν μορφήν. Εἰς τὴν ἐπῳδὴν αὐτὴν εἶναι ἄγνωστον τί σημαίνει ἡ λέξις «ἀθεμέλιοντας». Ὁ συνηθέστερος ὅμως τρόπος πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ κακοῦ εἶναι ὁ ἑξῆς. Χαράζουν εἰς τὴν γῆν σταυρὸν μὲ μαυρομάνικο μαχαίρι, τὸ ὁποῖον καὶ καρφώνουν ἔπειτα εἰς τὸ μέσον αὐτοῦ, εἰς δὲ τὴν Θράκην ἀποτρέπουν τὸ χαλάζι κάμνοντες εἰς τὸν ἀέρα συμβολικὰς κινήσεις μὲ τοιοῦτο μαχαίρι. Ἡ χρησιμοποίησις τοῦ μαυρομάνικου μαχαιριοῦ εἶναι πολὺ παλαιὰ καὶ συχνοτάτη εἰς τὰς μαγικὰς πράξεις, διότι κάμνει ὑποχειρίους τοὺς δαίμονας, τοὺς καρφώνει ἐκεῖ ποὺ εὑρίσκονται καὶ δὲν τοὺς ἀφήνει νὰ ἐνεργοῦν πρὸς βλάβην τῶν ἀνθρώπων[1]. Εἰς ἕνα μεσαιωνικὸν Νομοκάνονα εὑρισκόμενον εἰς τὴν μονὴν Ἰβήρων τοῦ Ἁγίου Ὄρους λέγεται «ἀποδένουσι τὸ χαλάζι μὲ μαυρομάνικον μαχαίρι»[2].

Ἡ δοξασία ὅτι μπορεῖ τὸ δαιμόνιον διὰ τῆς μαγικῆς ἐπιδράσεως τοῦ μαυρομάνικου μαχαιριοῦ νὰ παύσῃ νὰ ἐνεργῇ πρὸς βλάβην τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὰς καταιγίδας καὶ ἐν γένει τὰς λεγομένας θεομηνίας εἶναι παραλλαγὴ τῆς δοξασίας τῶν Βυζαντινῶν ὅτι καὶ τὸ δαιμόνιον φοβεῖται τὸ μαχαίρι, διότι εἶναι τὸ μόνον ὑλικὸν ὄργανον, τὸ ὁποῖον μπορεῖ νὰ τὸ ἐγγίσῃ. Οἱ Βυζαντινοὶ μάγοι ἔστεναν βελόνας καὶ μαχαίρια ἐκεῖ ποὺ δὲν ἤθελαν νὰ πλησιάσουν δαιμόνια. Κατὰ τὸν Μιχαὴλ Ψελλόν, ὅστις, ἀφοῦ ἔγραψε ἐγκώμια εἰς τὸν ψύλλον καὶ τὴν ψεῖραν καὶ τὸν κοριόν, εἶχε τὸν καιρὸν ν' ἀσχοληθῇ καὶ μὲ τοὺς διαβόλους καὶ νὰ γράψῃ ἰδιαιτέραν μελέτην περὶ ἐνεργείας δαιμόνων, καὶ τὸ δαιμόνιον, ὅταν κοπῇ μὲ μαχαίρι, αἰσθάνεται πόνον, διὰ τοῦτο δὲ

[1] ***Νικολάου Πολίτου*** Παραδόσεις 2, 858 — ***Φ. Κουκουλὲ*** Μεσαιωνικοὶ καὶ νεοελληνικοὶ κατάδεσμοι ἐν Δελτίῳ Λαογραφίας 8,336.

[2] Δελτίον Λαογραφίας 3, 385 κἑξ. Πβλ. ἰδικήν μου πραγματείαν «Νεοελληνικὴ μαντεία» εἰς τὸ Ἡμερολόγιον τοῦ 1923 σελ. 155.

ἀποφεύγει τὸ κοπτερὸν ὄργανον. Διαφέρει δὲ ἡ πληγὴ τοῦ δαιμονίου ἀπὸ τὴν πληγὴν κάθε ἄλλου ἐμψύχου ὄντος κατὰ τοῦτο, ὅτι εἰς αὐτὸ ἡ διαίρεσις εἶναι προσωρινὴ καὶ τὸ χωριζόμενον ἀμέσως ἑνώνεται, καθὼς ἀκριβῶς συμβαίνει εἰς τὸ νερό. Χωρίζεται καὶ αὐτὸ μὲ στερεὸν σῶμα, μόλις ὅμως ἀφαιρεθῇ τοῦτο ἀμέσως γίνεται πάλιν πλήρης ἕνωσις.

Καὶ τῶν Βυζαντινῶν ἡ δοξασία δὲν εἶναι νέα. Εἶναι ἁπλῶς καὶ αὐτὴ παραλλαγὴ τῆς ἀρχαιοτάτης δοξασίας, ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ θεοὶ εἶναι δυνατὸν νὰ πληγωθοῦν ἀπὸ ἀνθρώπους. Εἰς τὸν Ὅμηρον ὑπάρχουν ἀρκετὰ τοιαῦτα παραδείγματα. Ὁ Ἡρακλῆς πληγώνει τὴν Ἥραν, ὁ δὲ Διομήδης τὴν Ἀφροδίτην καὶ τὸν Ἄρην, οἱ ὁποῖοι, ἂν μετὰ τὸ πρῶτον τραῦμα δὲν ἐτρέποντο ἀμέσως εἰς φυγήν, μποροῦσαν νὰ πάθουν χειρότερα κακά. Καὶ οἱ δύο θεοὶ δὲν μπόρεσαν νὰ κρατηθοῦν ἀπὸ τὸν πόνον καὶ ἐφώναξαν, ὁ Ἄρης μάλιστα ἐφώναξε τόσον δυνατὰ ὅσον θὰ ἐφώναζαν δέκα χιλιάδες πολεμισταὶ ἄνδρες ὅλοι μαζί. Ἡ νύμφη Κίρκη βλέπουσα τὸν Ὀδυσσέα νὰ ὁρμᾷ ἐναντίον της μὲ γυμνὸν ξίφος ἐκβάλλει κραυγὴν τρόμου, ὁ δὲ Εὐστάθιος ὑπομνηματίζων τὸ σχετικὸν χωρίον τοῦ Ὁμήρου λέγει ὅτι ἡ Κίρκη ἐφοβήθη τὸ ξίφος ἢ ὡς δαιμόνιον μακροχρόνιον μέν, ἀλλὰ σωματοειδὲς καὶ θνητὸν ἢ κατά τινα φυσικὴν ἰδιότητα, διότι καθὼς ὁ λαὸς δοξάζει τὰ δαιμόνια φοβοῦνται ὡρισμένας ὕλας. Καὶ αἱ ψυχαὶ τοῦ Ἅδου, τὰ «ἀμενηνὰ κάρηνα» κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Ὁμήρου, φοβοῦνται νὰ πλησιάσουν εἰς τὸ αἷμα τῆς θυσίας, διότι ἐκεῖ κοντὰ κάθεται ὁ Ὀδυσσεὺς κρατῶν γυμνὸν ξίφος.

Ἡ γνώμη τοῦ Πολίτου (Παραδ. 2,858) ὅτι ἡ δοξασία αὐτὴ προῆλθε ἀπὸ τὸ μυθολογούμενον δόρυ τοῦ Πηλέως, δὲν εἶναι ὀρθή. Εἶναι ἄγνωστον πῶς ἐγεννήθη. Τὸ βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι ἓν᾽ ἀπὸ τὰ μαγικὰ μέσα ποὺ ἐσκέφθησαν οἱ νεφοδιῶκται νὰ χρησιμοποιήσουν ἦτο καὶ τὸ μαχαίρι ἢ ξίφος. Πῶς δὲ τοὺς ἐγεννήθη ἡ ἰδέα ὅτι μποροῦν μὲ κοπτερὸν ὄργανον νὰ φοβίσουν τὰ δαιμόνια καὶ νὰ τὰ ἀναγκάσουν νὰ ἡσυχάσουν, αὐτὸ εἶναι ἕν᾽ ἀπὸ τὰ μαγικὰ μυστήρια τῆς ἀρχαιότητος, τὰ ὁποῖα ἴσως θὰ μένουν πάντοτε μυστήρια.

Α. Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ